

Belangrijkste onderzoeksresultaten

Voedselnoed in Nederland – 1-meting

Het Rode Kruis

April 2024

Colofon

Uitgave

Ipsos I&O
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2024/071

Datum

april 2024

Opdrachtgever

Het Nederlandse Rode Kruis

Auteurs

Carolien Veldkamp
Roy van der Hoeve

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

1 Inleiding

Inleiding

Aanleiding

In Nederland is een groep mensen die zichzelf en gezinsleden onvoldoende kan voorzien in voedsel. Er is bij hen dagelijks onzekerheid of er die dag en in de toekomst voldoende eten en drinken beschikbaar is. Onder hen zijn mensen die wel hulp willen maar deze niet vinden. Het Rode Kruis vindt toegang tot voldoende, gevarieerd eten een basislevensbehoefte, waar iedereen recht op heeft. Ongeacht wie ze zijn, of hoe ze in voedselnood zijn gekomen. In 2021 heeft het Rode Kruis daarom onderzoek laten doen om het landelijke beeld omtrent voedselnood in kaart te brengen. In 2024 heeft het Rode Kruis dit onderzoek opnieuw laten uitvoeren, vanwege een behoefte aan nieuwe cijfers en inzichten in de ontwikkelingen. Dit rapport presenteert deze 1-meting.

Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is in kaart brengen hoeveel Nederlanders te maken hebben met voedselnood, wie deze groepen zijn, wat de oorzaken zijn en welke behoeften deze mensen hebben. De centrale vraag luidt: *Hoeveel Nederlanders hebben in enige mate te maken met voedselnood?* In dit rapport kijken we daarnaast naar de ontwikkelingen ten opzichte van de vorige meting.

Dataverzameling

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een online vragenlijst die grotendeels is uitgezet in het I&O Research panel (n=1.393, deels via Panelclix (100)). Daarnaast is aanvullende dataverzameling uitgevoerd door een offline benadering van personen op basis van een steekproef uit de BAG (Basisadministratie Adressen en Gebouwen). Hiermee bereiken we (een deel van) de doelgroep niet die wordt bereikt via online panels. We hebben een steekproef van 1.500 Nederlanders aangeschreven verdeeld over 50 geselecteerde wijken waarvan bekend is dat hier relatief veel inwoners wonen die over het algemeen beperkt vertegenwoordigd zijn in online panels. De huishoudens ontvingen een uitnodiging om de vragenlijst in te vullen, op papier of online. Per adres is gevraagd om één persoon de vragenlijst in te laten vullen. Het veldwerk liep van 15 februari tot 10 maart 2024. In totaal vulden 1.624 personen de vragenlijst in, 1.393 uit het panel en 231 via de BAG steekproef. Zie tabel 1.1. voor een overzicht van de respons.

De totale respons is voldoende om betrouwbare uitspraken te doen met een nauwkeurigheidsmarge van 2,4 procent. Met een nauwkeurigheidsmarge van 2,4 procent zal de werkelijkheid bij een uitkomst van 50 procent ergens tussen de 47,6 en 52,4 procent liggen. Ook is de respons naar subgroepen van voldoende omvang om betrouwbare uitsplitsingen te kunnen doen. De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd en opleidingsniveau. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken.

Tabel 1.1 Responsoverzicht

	Uitgenodigd	Respons
BAG	1.500	231
I&O Panel	2.400	1.293
Panelclix	-	100
Totaal		1.624

Inleiding

Vragenlijst

In de vragenlijst is onder andere gevraagd naar in welke mate respondenten verschillende vormen van voedselnood ervaren, oorzaken van deze voedselnood, kennis en ontvangen van voedselhulp en de behoefte aan voedselhulp. De vragenlijst van de 1-meting is grotendeels hetzelfde als de vragenlijst van de nulmeting, sommige antwoordopties zijn aangepast en enkele vragen zijn weggelaten of juist toegevoegd.

Definitie voedselnood

Voor voedselnood hanteren we een definitie die gebaseerd is op de definitie zoals opgenomen in de minimum standaard van het Rode Kruis. We richten ons hiermee op personen met (soms of vaak) een te kort aan voedsel of voedingsstoffen. Een te kort aan (drink)water komt niet of nauwelijks voor in Nederland, daarom is dit deel van de definitie niet meegenomen bij het opstellen van de vragenlijst.

Voedselnood: Als iemand (soms of vaak) een te kort aan voedsel en/of een te kort aan gezond of gevarieerd voedsel heeft en dit geen eigen keuze is, maar een gevolg van onvoldoende toegang tot (gezond of gevarieerd) voedsel.

Oorzaken kunnen zijn:

- *te weinig geld voor (voedzaam) voedsel;*
- *mensen gebruiken bestaande hulp niet door gebrek aan kennis of barrières;*
- *logistieke beperkingen om bij voedsel te komen;*
- *voedselhulp is ontoereikend/ onbereikbaar.*

Het Rode Kruis focust zich op mensen die voedselnood ervaren en geen toegang tot hulp hebben.

Analyse

Indien de percentages niet optellen tot 100 procent, is dit het gevolg van afrondingsverschillen. We beschrijven significante en relevante verschillen tussen de meting van 2021 en de huidige meting.

2

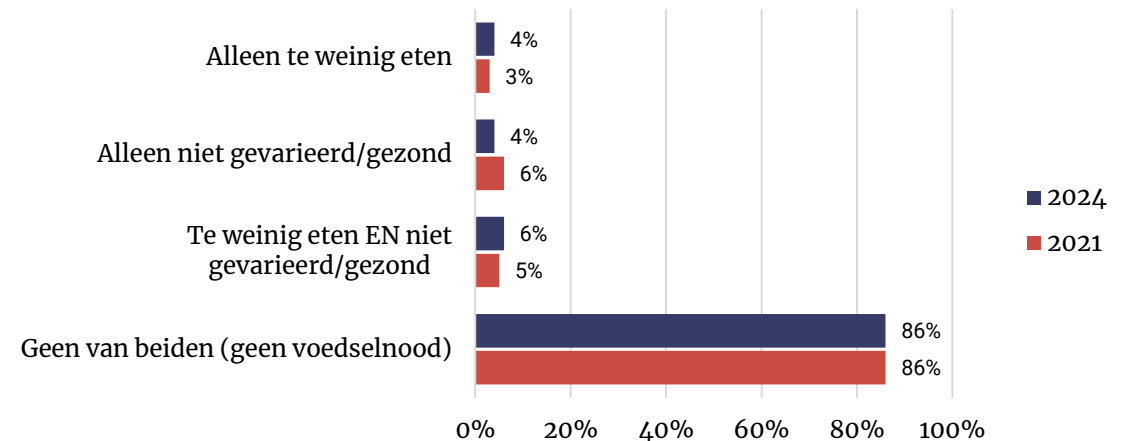
Belangrijkste resultaten

Belangrijkste resultaten

- **Hoe vaak komt het voor?** Veertien procent van de Nederlanders ervaart een vorm van voedselnoed (gelijk aan 2021): te weinig eten en/of onvoldoende gezond of gevarieerd eten. Van de Nederlanders met voedselnoed heeft een kwart te weinig eten, 32 procent niet voldoende gevarieerd/ gezond eten en 43 procent heeft te weinig én niet genoeg gevarieerd/gezond eten (zie figuur 2.1).
- **Wat is de behoefte aan voedselhulp?** Vier procent van de Nederlanders heeft behoefte aan voedselhulp maar krijgt dit niet. De vaakst genoemde redenen hiervoor zijn dat zij geen recht hierop hebben (45%) en/of dat zij zich schamen (26%). Van de Nederlanders met voedselnoed (14%) krijgt 24 procent *geen* voedselhulp terwijl hij/zij dit wel zou willen, dit komt neer op 3 procent van de Nederlanders .
- **Welke oorzaken heeft voedselnoed?** Niet genoeg geld wordt het vaakst genoemd als reden waarom men te weinig eten heeft (52%) en waarom men niet gezond/gevarieerd kan eten (72%). Daarop volgt de oorzaak niet genoeg tijd hebben, voor te weinig eten (25%) en voor niet gezond/gevarieerd eten (37%).
- **Onder wie komt het voor?** Een vorm van voedselnoed komt vaker voor onder lager en middelbaar opgeleiden, Nederlanders tussen de 18 en 50 jaar oud en Nederlanders met een migratieachtergrond. Stellen zonder kinderen hebben het minst vaak voedselnoed, in vergelijking met alleenstaanden en ouders met kinderen. In zeer sterk stedelijke gebieden komt voedselnoed relatief vaak voor.

Figuur 2.1 Vormen van voedselnoed

- **Hoeveel zorgen heeft men?** De meerderheid van de Nederlanders heeft geen zorgen over voldoende eten (85%), gelijk aan 2021. Van degenen met voedselnoed heeft bijna de helft zorgen (46%). Wel zegt een kwart van de Nederlanders zich meer zorgen te maken over voldoende en gezond eten dan twee jaar geleden (26%). Ook zien we dat men meer geld uitgeeft aan voedsel per week.

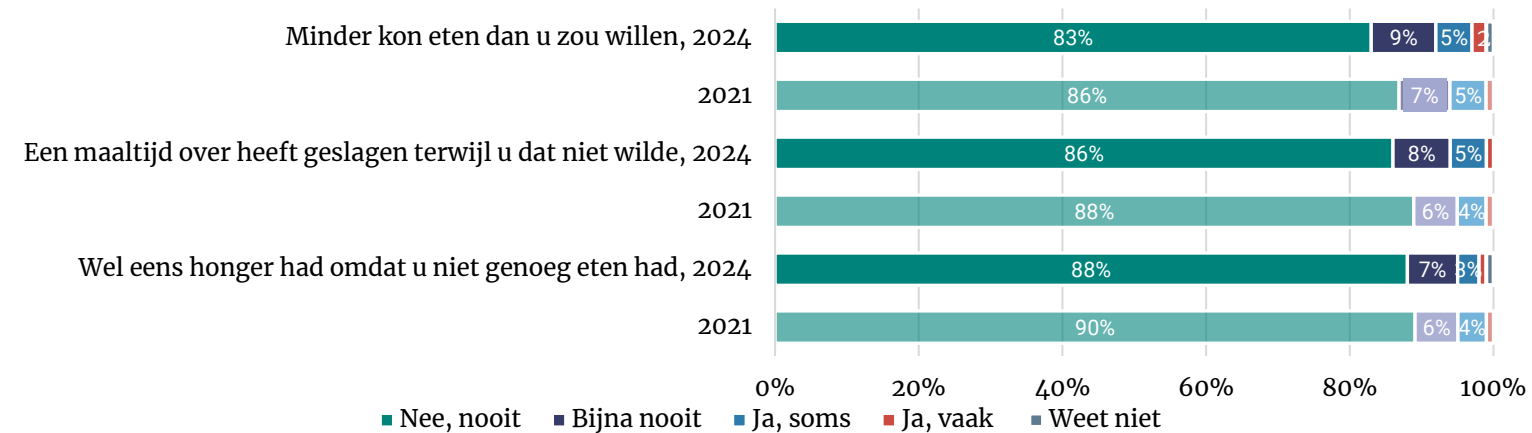
3 Resultaten

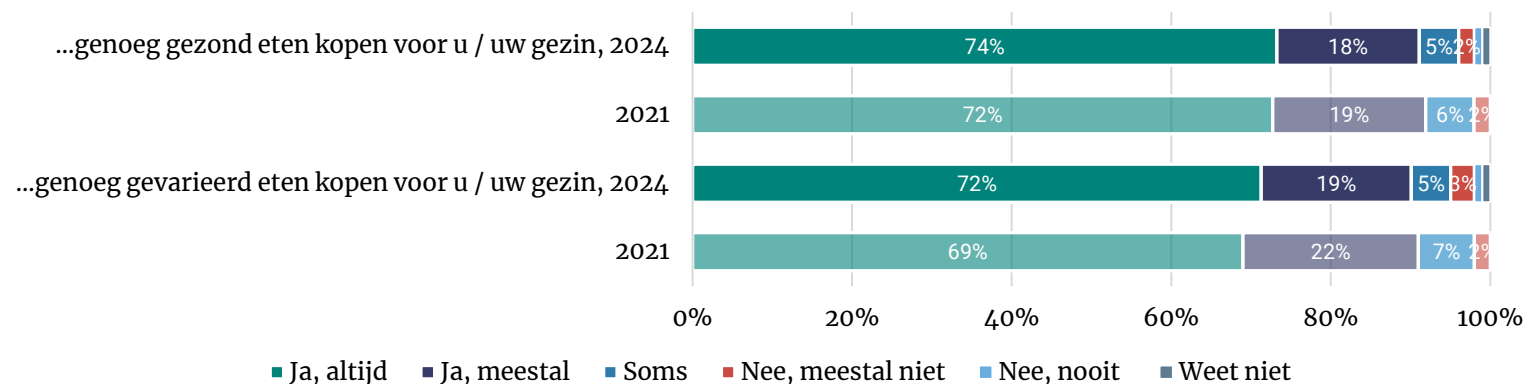
9 procent van de Nederlanders heeft wel eens te weinig eten

- In totaal heeft 9 procent wel eens te weinig eten (soms of vaak bij één of meer stellingen uit figuur 3.1).
- De meerderheid (83%) heeft meestal ('vaak') genoeg te eten.
- Driekwart van de Nederlanders kan altijd genoeg gezond eten kopen. Een groep van 72 procent kan altijd genoeg gevarieerd eten kopen.
- In totaal kan 10 procent niet genoeg gezond of gevarieerd eten kopen (soms of meestal niet bij één of beide stellingen uit figuur 3.2).

Figuur 3.1 Kwam het de afgelopen 12 maanden wel eens voor dat u / uw gezin...

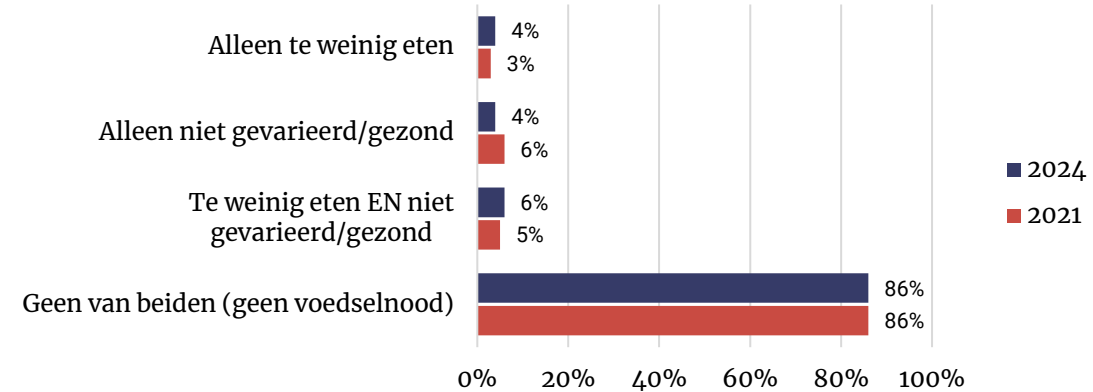
Figuur 3.2 Kon u de afgelopen 12 maanden...

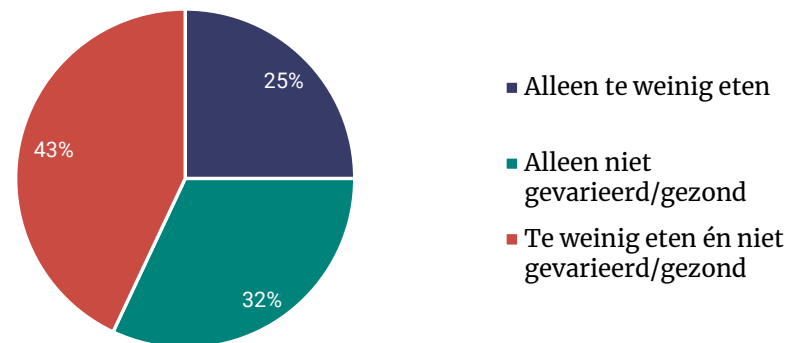
14 procent ervaart voedselnoed

- In totaal heeft 14 procent van de Nederlanders te maken met een vorm van voedselnoed: te weinig eten (4%), onvoldoende gevarieerd eten of gezond eten (4%), of zowel weinig als niet gevarieerd/gezond eten (6%).
- Een grote meerderheid (86%) heeft hier niet mee te maken.

Figuur 3.3 Voedselnoed in Nederland

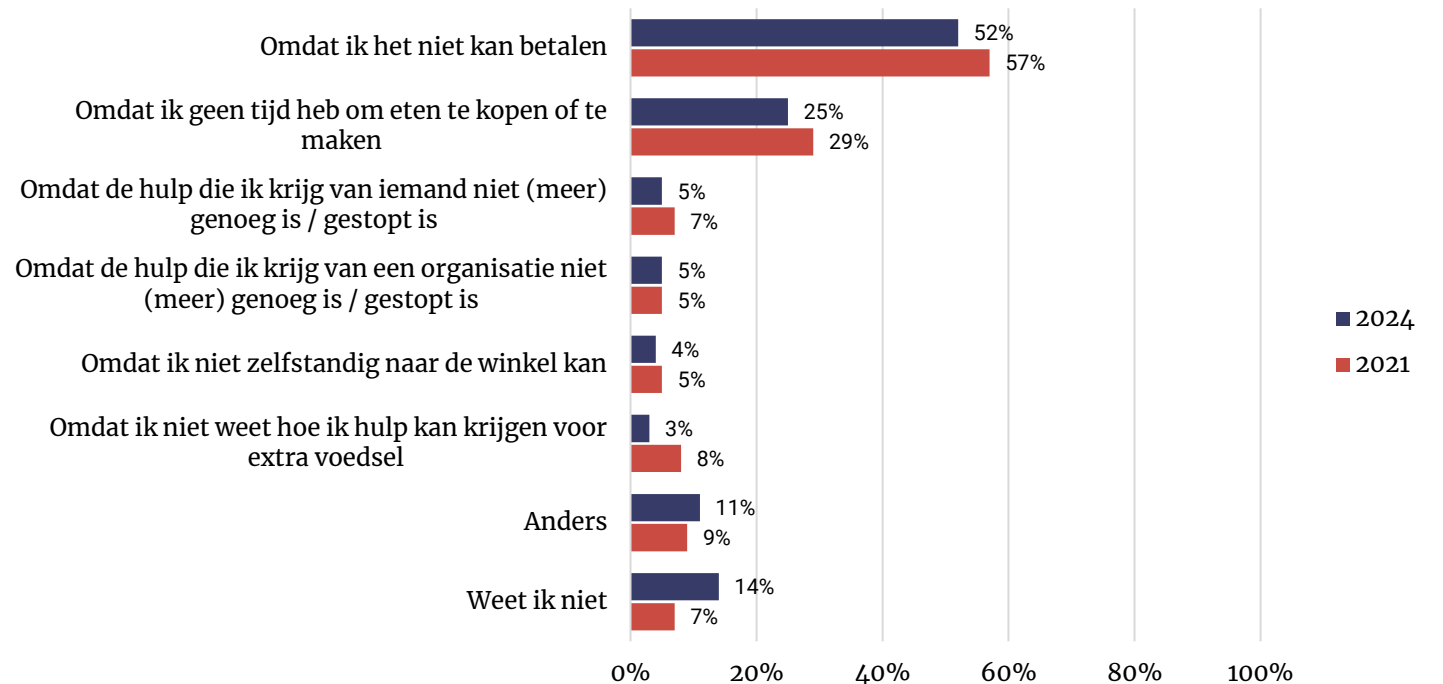
Figuur 3.4 Voedselnoed naar vorm

Onvoldoende eten in helft van de gevallen veroorzaakt door te weinig geld

- Te weinig eten komt in de helft van de gevallen doordat men het niet kan betalen (52%).
- Een kwart heeft geen tijd om eten te kopen of te maken.
- Drie procent weet niet hoe hij of zij voedselhulp kan krijgen, een afname ten opzichte van 2021 (8%).

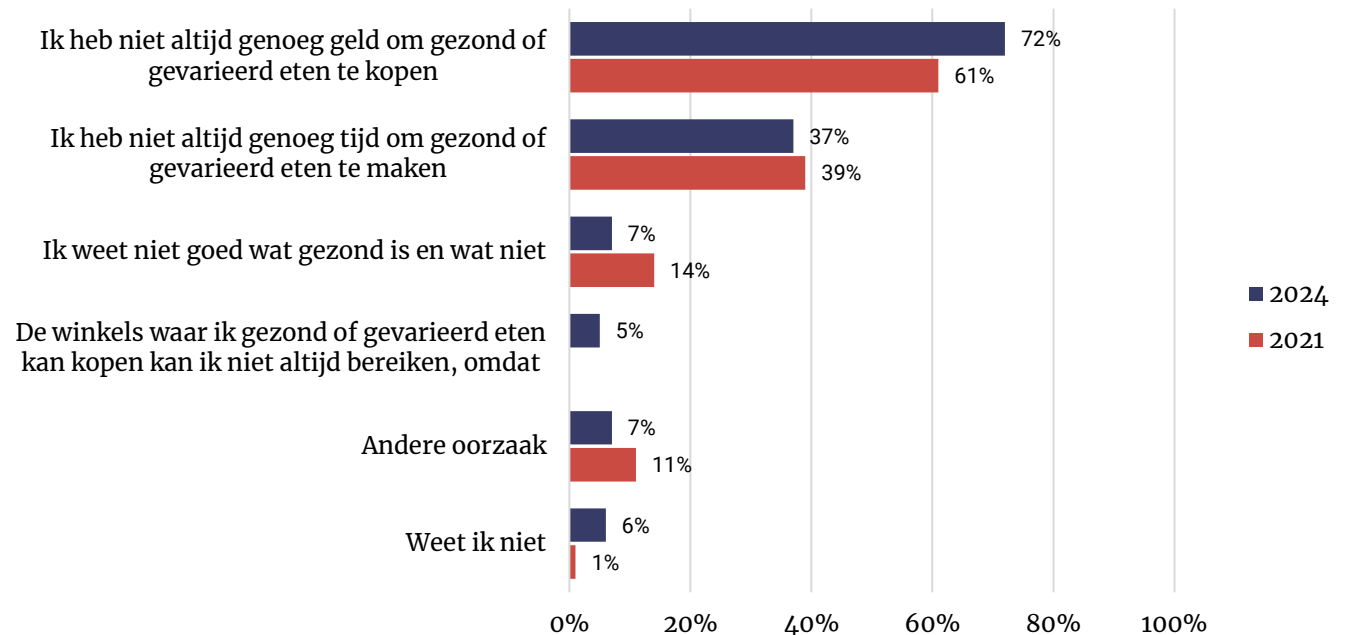
Figuur 3.5 U heeft aangegeven dat u (en/of uw gezin) niet altijd genoeg eten had de afgelopen 12 maanden. Hoe komt dat? (meerdere antwoorden mogelijk)

Onvoldoende gezond of gevarieerd eten veroorzaakt door gebrek aan geld of tijd

- De meest genoemde reden voor niet altijd gezond of gevarieerd eten te hebben, is dat men niet genoeg geld heeft (72%). Dit is een toename ten opzichte van 2021.
- Meer dan een derde zegt niet altijd genoeg tijd te hebben. Het aandeel dat niet goed weet wat gezond is en wat niet is gedaald van 14 naar 7 procent.
- Redenen waarom men niet de winkels kan bereiken (5%) zijn onder andere een lichamelijke handicap, slechte gezondheid, en geen vervoer hebben.

Figuur 3.6 U heeft aangegeven dat u niet altijd gezond of gevarieerd eten heeft voor u / uw gezin. Hoe komt dat? (meerdere antwoorden mogelijk) *

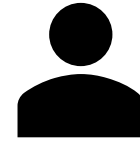

* De antwoordoptie 'de winkels waar ik gezond of gevarieerd eten kan kopen kan ik niet altijd bereiken' is nieuw in 2024.

Voedselnoed komt overal voor

Een vorm van voedselnoed (te weinig eten en/of onvoldoende gezond of gevarieerd eten) komt relatief vaak voor bij:

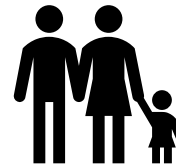
- Nederlanders van 18 t/m 49 jaar;
- lager en middelbaar opgeleiden;
- Alleenstaanden en ouders met kinderen;
- Gezinnen met drie of meer kinderen;
- Nederlanders met een migratieachtergrond;
- Nederlanders met een lager inkomen;
- Nederlanders in zeer sterk stedelijke gebieden.

22 procent van de 18-35 jarigen en 19 procent van de 35-49 jarigen hebben een vorm van voedselnoed, tegenover 11 procent van de 50-64 jarigen en 4 procent van de 65 plussers.

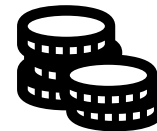
15 procent van de lager opgeleiden en 18 procent van de middelbaar opgeleiden hebben een vorm van voedselnoed, tegenover 9 procent van de hoger opgeleiden.

19 procent van de alleenstaanden en 15 procent van ouders met kinderen hebben een vorm van voedselnoed, tegenover 7 procent van de stellen zonder kinderen. Gezinnen met drie of meer kinderen hebben relatief vaak een vorm van voedselnoed.

33 procent van de Nederlanders met een migratie-achtergrond hebben een vorm van voedselnoed, tegenover 9 procent van de Nederlanders zonder migratieachtergrond.

32 procent van Nederlanders met laag inkomen (minimum, beneden modaal) kampt met een vorm van voedselnoed.

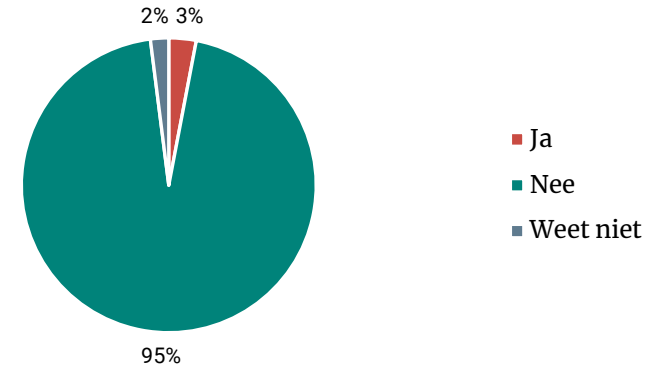

19 procent van de Nederlanders woonachtig in een zeer sterk stedelijk gebied heeft een vorm van voedselnoed, tegenover 10 tot 12 procent in sterk, matig, weinig of niet stedelijke gebieden.

3 procent kan specifiek voedsel voor allergie of ziekte niet betalen

- Een groep van 3 procent heeft een problemen met het betalen van bepaald eten en drinken dat zij nodig hebben voor een allergie of (chronische) ziekte.
- Het gaat om met name om glutenvrije producten en/of lactosevrije producten.

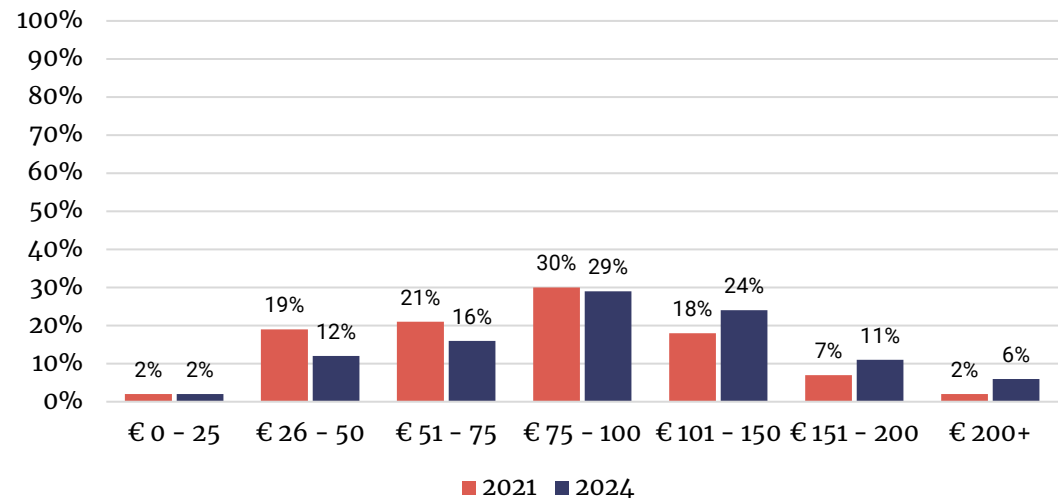
Figuur 3.7 Heeft u problemen met het betalen van bepaald eten en drinken dat u nodig heeft vanwege een allergie of (chronische) ziekte?

Nederlanders geven meer geld uit aan boodschappen

- Gelijk aan 2021 besteedt een derde (29%) tussen de 75 en 100 euro per week aan eten en drinken.
- 14 procent besteedt maximaal 50 euro per week aan voedsel, dit is minder dan in 2021.
- Het aandeel Nederlanders dat 100 euro of meer per week uitgeeft aan boodschappen is toegenomen.

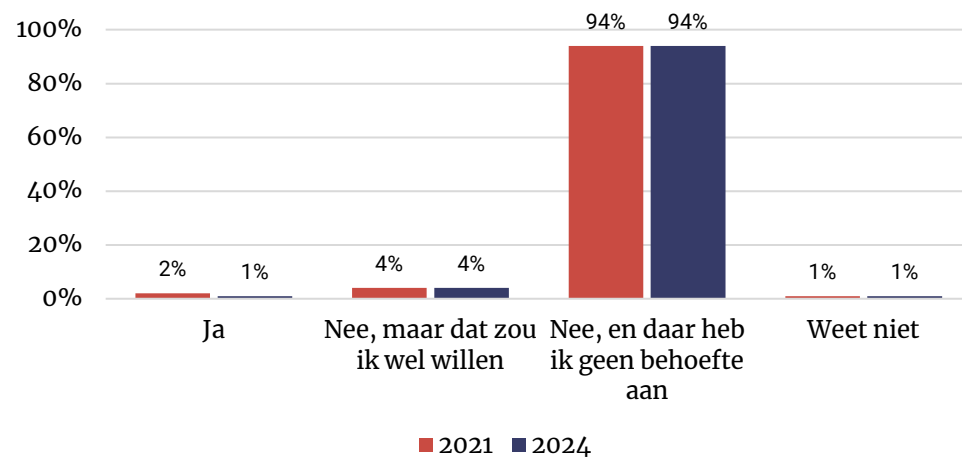
Figuur 3.8 Hoeveel geld geeft u meestal uit aan eten en drinken per week?

4 procent heeft behoefte aan voedselhulp

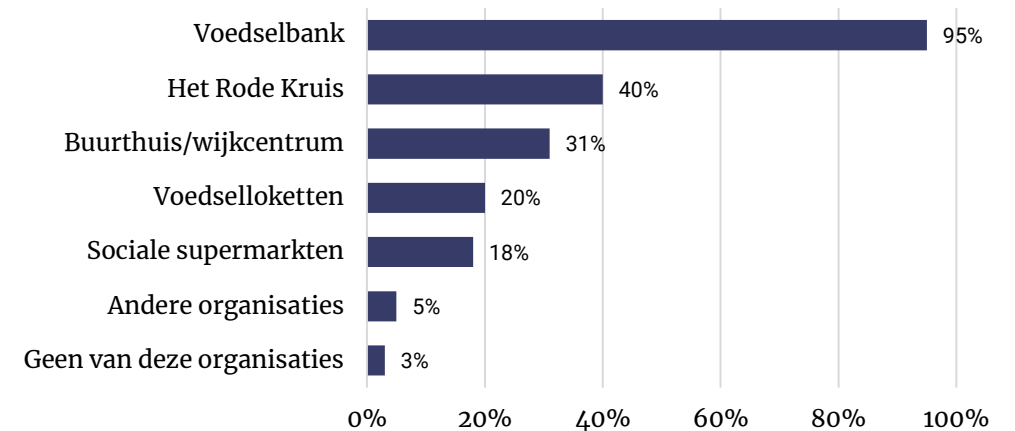
- De meeste Nederlanders hebben geen voedselhulp gekregen, de meeste hebben ook geen behoefte daaraan gehad (94%). Vier procent zou dat wel graag hebben gehad. Maar 2 procent heeft hulp gekregen. Deze cijfers zijn gelijk aan 2021.
- De hulpbehoefte ligt hoger onder Nederlanders met voedselnood: 24 procent van hen zou graag voedselhulp willen hebben (maar heeft dat niet gekregen). Dit gaat totaal om 3 procent van de Nederlanders.

Figuur 3.9 Heeft u wel eens voedselhulp gekregen in de afgelopen 12 maanden?

- De Voedselbank is bij 95 procent bekend. Veertig procent weet dat het Rode Kruis voedselhulp verleent in Nederland.*
- De bekendheid ligt hoger onder Nederlanders *zonder* voedselnood.

Figuur 3.10 Er zijn organisaties die voedselhulp geven. Van welke van deze organisaties weet u dat ze voedselhulp in Nederland verlenen?

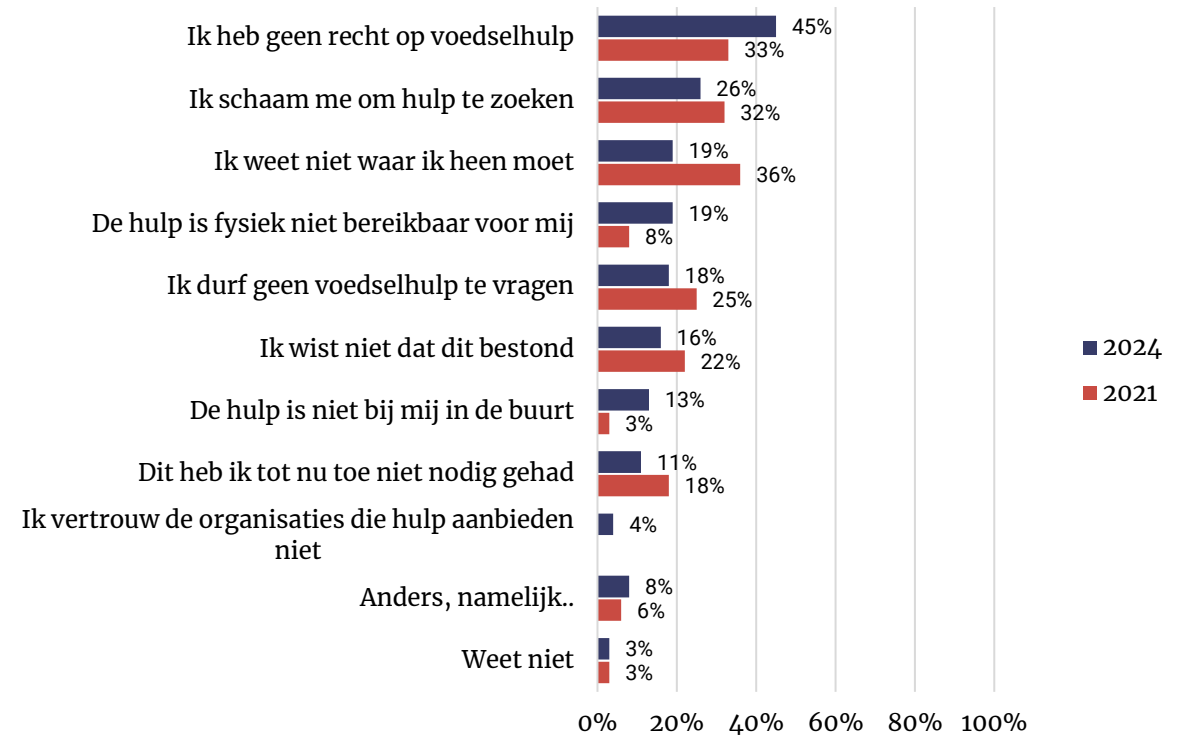

* In 2021 was de vraag met welke organisaties respondenten bekend waren. De cijfers zijn daarom niet goed te vergelijken en niet opgenomen in de figuur.

Geen voedselhulp door geen recht hierop of door schaamte

- Degenen die geen voedselhulp hebben gekregen, maar dit wél zouden willen, is gevraagd waarom ze dit nooit hebben ontvangen.
- De meest gekozen antwoorden: men zegt geen recht te hebben op voedselhulp en/of men schaamde zich om hulp te zoeken.
- Daarnaast weet een vijfde niet waar hij/zij heen moet (een afname ten opzichte van 2021) en voor eveneens een vijfde is de hulp fysiek niet bereikbaar. Een groep van zestien procent wist niet dat voedselhulp bestond.
- De groep voor wie voedselhulp niet in de buurt is (13%) is toegenomen ten opzichte van 2021 (3%).

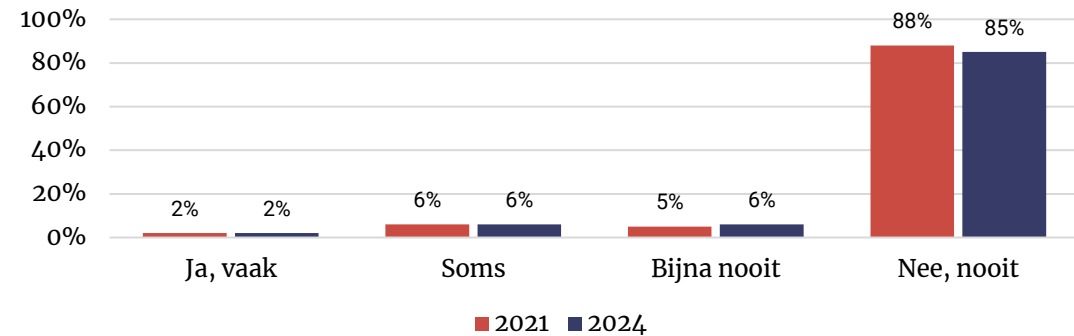
Figuur 3.13 Waarom heeft u nooit voedselhulp gekregen? (n=66) (meerdere antwoorden mogelijk)

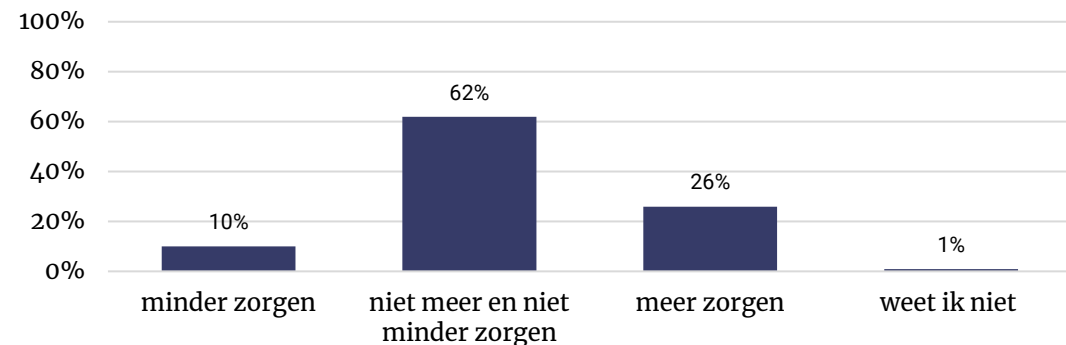
Kwart maakt zich meer zorgen over voldoende (gezond) eten dan twee jaar geleden

- De meeste Nederlanders (85%) maken zich geen zorgen of zij of hun gezin genoeg te eten heeft.
- Acht procent maakt zich vaak of soms zorgen hierover. Het deel dat zich zorgen maakt is groter onder Nederlanders die kampen met voedselnoed (46%) dan onder hen zonder voedselnoed (2%).
- Een kwart zegt echter zich meer zorgen te maken dan twee jaar geleden. Twee derde maakt zich niet meer of minder zorgen hierover dan twee jaar geleden.
- De respondenten (met uitzondering van de groep die zich nooit zorgen maakt) zijn gevraagd om hun zorgen hierover toe te lichten. Enkele voorbeelden van hun antwoorden:
 - “Omdat de prijzen voortdurend stijgen.”
 - “Sinds de inflatie, is het echt behoorlijk krap bij kas bij ons.”
 - “Omdat we niet altijd gezond eten kunnen veroorloven, doe wel mijn best. Werk veel voor een alleenstaande moeder.”

Figuur 3.13 Maakte u zich de afgelopen 12 maanden wel eens zorgen of u / uw gezin genoeg te eten heeft?

Figuur 3.14 Maakt u zich meer of minder zorgen over het kunnen kopen van voldoende (gezond en gevarieerd) eten dan twee jaar geleden?

Ipsos I&O Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KvK-nummer 08198802

Ipsos I&O Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl